

101 Určovatelé

Určovatelé (determinanty) jsou slova, která doprovázejí ve francouzštině podstatná jména, popřípadě i jiné druhy slov, přičemž zpravidla označují jejich mluvnický rod a číslo a vymezují jejich vztah k danému kontextu větnému nebo situačnímu, a tím zároveň upřesňují jejich význam ve větě.

Z hlediska tradičního mluvnického názvosloví určovatelé zahrnují:

1. členy, tj.

- člen určitý (le, la, l', les)
- člen neurčitý (un, une, des)
- člen dělivý (du, de la, de l', des)

2. zájmena nesamostatná, a to

- ukazovací (ce, cet, cette, ces)
- přivlastňovací (mon, ma, mes; ton, ta, tes atd.)
- tázací (quel, quelle, quels, quelles)
- neurčitá (un, une, quelque, même, autre, chaque, tout, tel, aucun, nul, certain(s), différents, divers, maint, plusieurs, quelconque).

Pozn. 1. Určovatelé plní svou funkci buď jednotlivě (např. *un document, ce document, plusieurs documents* apod.) nebo kombinovaně (např. *un autre document, le même document, tous les documents, tous mes documents* aj.)

2. Určovatelé doprovázejí nejen podstatná jména (např. *le père, la mère, les parents, leurs enfants* apod.), ale i jiné druhy slov jako přídav. jména (např. *le rouge*), číslovky (např. *le huit, le premier, la première*), zájmena (např. *le mien, la nôtre*), příslovce (např. *dire son «oui»*), předložky (např.: *Il faut peser chaque «pour» et chaque «contre»*), popřípadě i celou větu (např.: *«Le «Tu es malheureusement laide» de ma mère...» A. Maurois*).

3. Většina určovatelů plní významnou gramatickou funkci rozlišováním nejen rodu mužského a ženského, ale zejména jednotného a množného čísla, což je zvláště důležité v mluveném jazyce, neboť odlišné znějící tvary určovatelů jsou často jedinými znaky rozlišujícími množné číslo od jednotného. Srov.: *le couteau* [lə...] – *les couteaux* [lə...], *ce couteau* [sə...] – *ces couteaux* [sɛ...], *mon couteau* [mɔ...] – *mes couteaux* [mɛ...] apod.

4. U jednoslabičných slov přispívají určovatelé k jejich zvukové výraznosti; např. *de l'eau* [d(ə)lɔ], *les œufs* [lezø], *ses yeux* [sezjø] apod.

102 ČLENY

Nejčastějšími určovateli u podstatných jmen i u jiných druhů slov jsou členy. Francouzština rozlišuje tři jejich druhy: člen určitý, neurčitý a dělivý.

Tvary členů				
Číslo	Rod	Člen určitý	Člen neurčitý	Člen dělivý
jednotné	mužský ženský	le (l') la (l')	un une	du (de l') de la (de l')
množné	mužský ženský	les	des	des

103 TVARY ČLENU URČITÉHO

Člen určitý v jednotném čísle má tvar *le* pro rod mužský, *la* pro rod ženský, jestliže podstatné jméno, před nímž stojí, začíná souhláskou nebo dyšným *h*, např.: *le garage garáž, le hangar kolna, la voiture vůz, la hache sekera*. – Začíná-li podstatné jméno samohláskou nebo němým *h*, určitý člen má pro oba rody elidovaný tvar *l'*, např. *l'escalier* (m) *schodiště, l'hôtel* (m) *hotel, palác, l'arme* (ž) *zbraň, l'heure* (ž) *hodina*.

V množném čísle má člen určitý pro oba rody jediný tvar *les* [lə] bez ohledu na to, čím podstatné jméno začíná; např. *les garages, les hangars* [ləga:r], *les voitures, les haches* [ləš]; před podstatnými jmény, která začínají samohláskou nebo němým *h*, dochází k vázání: *les escaliers* [ləskaljɛ], *les hôtels* [ləzøtel], *les armes* [ləzarm], *les heures* [ləzø:r].

Pozn. K výpustce (elizi) samohlásky v členu určitém nedochází v těchto případech: a) u číslovek *le un* [ləø] *jednička, le huit* *osmička, le onze* *jedenáctka* – tj. v označení číslic a čísel dopravních prostředků, popř. domů; *le (la) onzième* *jedenáctý(-á)*; též *à la une* *na první stránce (novin)*; b) u slov *le oui* *ano, la ouate* (nebo *l'ouate*) *vata, le yacht* [lejot] *jachta*; c) u názvů samohlásek, např. *le a, le e* [ləø] (viz též 39-b).

STAŽENÉ TVARY ČLENU URČITÉHO

Člen určitý rodu mužského v jednotném čísle (*le*) a člen určitý v množném čísle (*les*) ve spojení s předložkou *de* se mění ve stažené tvary *du, des*; v spojení s předložkou *à* vznikají stažené tvary *au, aux*. Ostatní tvary členu určitého se s předložkami *de* a *à* nestahují, tj. zachovávají svůj ne-